

1 Care sunt condițiile pentru obținerea divorțului?

În Portugalia, divorțul se poate obține prin acordul soților sau printr-o procedură contencioasă.

Prima metodă implică acordul ambilor soți în ceea ce privește desfacerea căsătoriei și, în principiu, plata întreținerii în favoarea soțului/soției aflat(e) în situație defavorabilă, exercitarea autorității părintești în ceea ce privește copiii minori, precum și utilizarea domiciliului conjugal.

Procedura contencioasă de divorț se introduce în instanță de către unul dintre soți împotriva celuilalt, pe baza faptelor stabilite legal care, indiferent de vinovăția atribuită soților, dovedesc deteriorarea iremediabilă a raporturilor dintre soți.

2 Care sunt motivele de divorț?

În cadrul unui divorț prin acord, soții nu trebuie să prezinte motivele cererii lor.

Următoarele constituie motive pentru divorțul contencios:

- separarea *de facto* timp de un an complet. Separarea *de facto* în acest sens se referă la situația în care soții nu au o viață comună și unul dintre ei sau ambii soți nu doresc să revină la viața comună;
- o modificare a facultăților mentale ale celuilalt soț, care durează de mai mult de un an și care, din cauza gravității sale, compromite posibilitatea unei vieți comune;
- absența unuia dintre soți, fără nicio veste, pentru o perioadă de cel puțin un an;
- orice alte fapte care, indiferent de culpa atribuită soților, dovedesc deteriorarea iremediabilă a raporturilor dintre soți.

3 Care sunt efectele juridice ale unui divorț în ceea ce privește:

3.1 relațiile personale dintre soți (de exemplu numele de familie)

Divorțul desface căsătoria și are aceleași efecte juridice precum încetarea căsătoriei prin deces, în afară de excepțiile prevăzute de lege.

Efectele divorțului în ceea ce privește raporturile patrimoniale dintre soți se produc din momentul în care hotărârea de divorț devine definitivă și fără drept de apel, dar se aplică retroactiv de la data la care a fost introdusă acțiunea.

În cazul în care separarea *de facto* a soților este dovedită în cadrul procedurii, oricare dintre aceștia poate solicita ca efectele divorțului să se aplice retroactiv de la data la care a început separarea, astfel cum a fost decis în hotărâre.

După divorț, soțul care a adoptat numele de familie al celuilalt soț poate să îl păstreze, cu condiția ca acesta din urmă să fie de acord sau ca instanța să își dea autorizația, având în vedere motivele expuse. Consimțământul soțului în cauză poate fi acordat prin intermediul unui document notarial, al unui document elaborat în instanță (o înregistrare scrisă, în cadrul procedurilor, a declarației de intenție a părții) sau al unei declarații în fața unui ofițer de stare civilă. Cererea de obținere a aprobării instanței pentru utilizarea numelui de familie al fostului soț poate fi depusă în cadrul acțiunii de divorț sau printr-o acțiune distinctă, inclusiv după ce a fost declarat divorțul.

3.2 împărțirea bunurilor soților

În caz de divorț, niciunul dintre soți nu poate primi mai mult decât ar fi primit în cazul în care căsătoria ar fi fost încheiată în regimul proprietății comune a bunurilor dobândite *ex post facto*.

Fiecare dintre soți pierde toate beneficiile primite sau care urmează să fie primite din partea celuilalt soț sau din partea unui terț având în vedere căsătoria sau datorită statutului de persoană căsătorită, indiferent dacă prevederea acestora este anterioară sau ulterioară încheierii căsătoriei. Donatorul poate stabili că beneficiul revine copiilor rezultați din căsătorie.

Efectele divorțului în ceea ce privește raporturile patrimoniale dintre soți se produc din momentul în care hotărârea de divorț devine definitivă și fără drept de apel, dar se aplică retroactiv de la data la care a fost introdusă acțiunea.

În cazul în care separarea *de facto* a soților este dovedită în cadrul procedurii, oricare dintre aceștia poate solicita ca efectele divorțului să se aplice retroactiv de la data la care a început separarea, astfel cum a fost decis în hotărâre.

Instanța poate dispune închirierea domiciliului conjugal oricărui dintre soți la cererea acestuia, indiferent dacă domiciliul este deținut în comun sau aparține celuilalt soț, ținând seama, în special, de nevoile fiecăruia dintre soți și de interesul copiilor rezultați din căsătorie. Închirierea face obiectul normelor privind închirierea locuințelor, însă instanța poate defini condițiile acordului, după audierea soților, și poate dispune încetarea închirierii la cererea proprietarului, atunci când acest lucru este justificat de circumstanțe neprevăzute. Condițiile stabilite, fie prin aprobarea acordului între soți, fie prin ordin judecătoresc, pot fi modificate în temeiul condițiilor generale ale competenței voluntare.

3.3 copiii minori ai soților

În caz de divorț, separare de drept, anulare a căsătoriei sau declarare a nulității acesteia, deciziile privind copiii, obligația de întreținere a acestora și metoda de plată a întreținerii sunt reglementate printr-un acord încheiat între părinți, supus aprobării instanței (sau a grefierului public în cadrul procedurilor de separare legală și de divorț prin acord).

În lipsa unui astfel de acord, instanța va lua o decizie în conformitate cu interesele minorului, inclusiv cel de a menține o relație strânsă cu ambii părinți, încurajând și acceptând acordurile sau luând decizii destinate să încurajeze numeroase posibilități de a menține contacte cu ambii părinți și partajarea responsabilității între aceștia. Copilul minor poate fi încredințat oricărui dintre părinți, unui terț sau unei instituții de reeducare sau de îngrijire.

Pentru mai multe informații, a se vedea fișa informativă privind „Răspunderea părintească”.

3.4 obligația de a plăti pensie de întreținere celuilalt soț?

Fiecare dintre soți trebuie să se ocupe de propria întreținere în urma divorțului. Oricare dintre soți are dreptul la întreținere, indiferent de tipul de divorț. Din motive evidente de echitate, dreptul la întreținere poate fi refuzat.

La stabilirea valorii întreținerii, instanța trebuie să țină seama de durata căsătoriei, de contribuția adusă la situația financiară a familiei, de vârsta și starea de sănătate a soților, de calificările profesionale și posibilitățile de angajare ale acestora, de timpul pe care-l vor avea la dispoziție pentru a crește copiii comuni, de câștigurile și venitul acestora și, în general, de toate circumstanțele care au impact asupra nevoilor soțului/soției care beneficiază de întreținere și de posibilitățile persoanei obligate la plata întreținerii.

Instanța trebuie să acorde întâietate obligațiilor de întreținere pentru un copil al soțului debitor față de obligația de întreținere pentru fostul soț, care rezultă în urma divorțului.

Soțul creditor nu are dreptul să pretindă menținerea standardului de viață de care beneficia în timpul căsătoriei.

Pentru mai multe informații, a se vedea fișa informativă „Obligația de întreținere”.

4 Ce înseamnă, în termeni practici, termenul legal de „separare legală”?

Separarea legală nu desface căsătoria, dar stinge obligațiile de conviețuire și de asistență, fără a aduce atingere dreptului la întreținere.

Cu privire la bunuri, separarea produce efectele pe care le-ar produce destrămarea căsătoriei.

Separarea legală se încheie cu reconcilierea soților sau cu desfacerea căsătoriei.

5 Care sunt condițiile pentru separarea legală?

Condițiile pentru separarea legală, fie contencioasă, fie prin acord, sunt aceleași cu cele aplicabile divorțului contencios, *mutatis mutandis*.

6 Care sunt efectele juridice ale separării legale?

Astfel cum se indică în răspunsul la întrebarea nr. 4, separarea legală stinge obligațiile de conviețuire și de asistență, fără a aduce atingere dreptului la întreținere. În ceea ce privește patrimoniul, separarea legală produce efectele pe care le-ar fi produs desfacerea căsătoriei.

Dispozițiile privind divorțul se aplică, *mutatis mutandis*, separării legale.

Separarea legală se poate transforma în divorț, deși aceasta nu este o condiție prealabilă pentru divorț sau o etapă în cursul procedurilor de divorț.

Într-adevăr, în cazul în care soții nu s-au reconciliat după un an de la data la care hotărârea de stabilire a separării legale (pronunțată fie în urma unei proceduri contencioase, fie în urma unui acord) a devenit definitivă și fără drept de apel, oricare dintre părți poate solicita ca separarea să se transforme în divorț. În cazul în care transformarea este solicitată de către ambii soți, nu este necesar să se respecte perioada specificată și hotărârea este pronunțată în mod direct.

În cazul în care transformarea este solicitată de unul dintre soți, celălalt va fi informat în persoană sau prin reprezentantul său legal că poate să introducă o cale de atac – care se poate baza doar pe reconcilierea dintre soți – în termen de 15 zile. După prezentarea probelor, judecătorul pronunță o hotărâre cu privire la calea de atac în termen de 15 zile.

Transformarea separării legale în divorț poate fi solicitată, de asemenea, în cadrul oricărui Oficiu al Registrului civil. Cererea, fondată în fapt și în drept, trebuie formulată prin intermediul unei cereri depuse la Oficiul Registrului, care prezintă probe și la care sunt anexate documente justificative.

Pârâtul este citat să formuleze o cale de atac în termen de 15 zile, să prezinte probe și să anexeze documente doveditoare.

În cazul în care nu se introduce nicio cale de atac și se consideră că faptele indicate de solicitant au fost recunoscute, grefierul, după ce verifică dacă sunt îndeplinite cerințele legale, declară că cererea este aprobată.

În cazul în care se introduce o cale de atac, grefierul programează o tentativă de reconciliere care urmează să aibă loc în termen de 15 zile și poate dispune efectuarea de acte juridice, precum și obținerea probelor necesare pentru a respecta cerințele legale.

În cazul în care pârâtul a introdus o cale de atac și se dovedește că este imposibil să se ajungă la un acord, părțile sunt informate să invoce și să solicite prezentarea de probe noi în termen de opt zile. Cauza este trimisă ulterior la instanța de prim grad de jurisdicție competentă în materie în a cărei rază teritorială se află Oficiul Registrului civil sesizat.

După ce cauza este înaintată instanței, judecătorul dispune prezentarea de probe și programează ședința de judecată.

7 Ce înseamnă, în practică, termenul „anularea căsătoriei”?

„Anularea căsătoriei” înseamnă suprimarea efectelor juridice ale căsătoriei prin invocarea unei deficiențe semnificative care afectează căsătoria.

8 Care sunt condițiile pentru anularea căsătoriei?

Căsătoriile încheiate în următoarele circumstanțe pot fi anulate:

- atunci când există un anumit impediment invalidant (absolut sau relativ);
- în cazul în care nu există consimțământ sau consimțământul este invalidat din cauza unei erori sau din cauza constrângerii din partea unuia sau a ambilor soți;
- fără prezența martorilor, atunci când acest lucru este prevăzut de lege.

Următoarele situații constituie impedimente invalidante absolute, care împiedică căsătoria persoanei în cauză cu orice altă persoană:

- vârsta mai mică de șaisprezece ani;
- demență cunoscută, chiar și în timpul perioadelor de luciditate, precum și interdicția sau incapacitatea din cauza unei boli psihice;
- o căsătorie anterioară care nu a fost desfăcută, indiferent dacă este religioasă sau civilă, chiar dacă mențiunea corespunzătoare nu a fost înscrisă în Registrul de nașteri, căsătorii și decese.

Următoarele situații constituie impedimente invalidante relative, care împiedică căsătoria dintre persoanele în cauză:

- legătură directă de rudenie;
- rudenie de gradul al doilea colaterală;
- alianță pe linie directă;
- condamnarea anterioară a unuia dintre soți pentru că a fost făptaș sau complice într-o tentativă de a ucide soțul celeilalte părți, chiar dacă nu a avut succes.

Căsătoria poate fi anulată pe motiv de lipsă de consimțământ:

- în cazul în care, în momentul încheierii căsătoriei, una dintre părți nu era conștientă de propriile acțiuni din cauza unei dizabilități accidentale sau din alte cauze;
- în cazul în care una dintre părți a fost indusă în eroare în ceea ce privește identitatea fizică a celeilalte părți;
- în cazul în care declarația de consimțământ a fost obținută prin constrângere fizică;
- în cazul în care consimțământul a fost simulat.

Eroarea care invalidează consimțământul este relevantă în scopul anulării căsătoriei atunci când se bazează pe caracteristicile personale esențiale ale celuiilalt soț, este scuzabilă și se dovedește că respectiva căsătorie nu ar fi fost încheiată în absența acesteia.

Căsătoriile încheiate sub constrângere morală pot fi anulate în cazul în care una dintre părți este amenințată grav și ilegal și teama sa privind punerea în practică a amenințării este justificată.

În cazul în care o persoană, cu bună știință și în mod ilegal, constrânge cealaltă parte să-și dea consimțământul, cu promisiunea de a o apăra de prejudicii neprevăzute sau cauzate de alte persoane, aceasta reprezintă o amenințare ilegală.

Declarația de consimțământ, în actul de încheiere a căsătoriei, constituie prezumția faptului că soții doresc să se căsătorească, dar și a faptului că consimțământul lor nu este afectat de o eroare sau de constrângere.

9 Care sunt efectele juridice ale anulării căsătoriei?

Anularea unei căsătorii civile, atunci când este încheiată cu bună credință de ambii soți, produce efecte pentru aceștia, precum și pentru terți atunci când hotărârea respectivă devine definitivă și fără drept de apel.

În cazul în care un singur soț a intrat în căsătorie cu bună credință, numai soțul respectiv poate pretinde beneficii rezultate din statutul marital și poate să le opună unor terți, cu condiția ca aceasta să fie doar o reflectare a raporturilor dintre soți.

Soțul care încheie contractul de căsătorie fără a cunoaște impedimentul care provoacă declararea nulității sau anularea, sau a cărui declarație de consimțământ a fost obținută prin constrângere fizică sau morală este considerat a fi încheiat căsătoria cu bună credință.

Instanțele naționale sunt singurele competente pentru a decide dacă partea a acționat cu bună credință. Buna credință a soților este presupusă.

După ce căsătoria a fost declarată nulă sau a fost anulată, soțul/soția de bună credință își păstrează dreptul la întreținere de la data la care hotărârea devine definitivă și fără drept de apel sau la care aceasta este înregistrată.

10 Există mijloace alternative extrajudiciare pentru rezolvarea chestiunilor legate de divorț, fără recurgerea la instanță?

Înainte de începerea procesului de divorț, Oficiul Registrului civil trebuie să informeze soții cu privire la existența și obiectivele serviciilor de mediere familială.

Medierea în domeniul familiei reprezintă o metodă extrajudiciară de soluționare a litigiilor care decurg din relațiile de familie, în care părțile, prin participarea lor personală și directă și cu asistența oferită de un mediator pentru litigii, încearcă să ajungă la un acord.

Utilizarea acestor mijloace alternative de soluționare a litigiilor poate contribui la soluționarea conflictelor care rezultă din reglementarea, modificarea și nerespectarea exercitării răspunderii părintești, divorțul și separarea legală, transformarea separării legale în divorț, reconcilierea soților separați, acordarea și modificarea întreținerii provizorii sau definitive, atribuirea locuinței familiale, privarea de dreptul de a utiliza numele de familie al celuilalt soț și autorizația de utilizare a numelui de familie al fostului soț.

Mediatorul în domeniul familial este un profesionist autorizat de Ministerul Justiției (*Ministério da Justiça*) care este responsabil pentru organizarea de reuniuni în condiții de independență și imparțialitate pentru a ajuta părțile să ajungă la un acord.

Divorțul prin acordul comun al soților pot fi solicitat la Oficiul Registrului civil, cu excepția situațiilor care rezultă în urma unui acord obținut în cadrul procedurii de divorț contencios și cu condiția ca cererea de divorț prin acord comun să fie însoțită de o listă detaliată a bunurilor comune ale soților, un acord privind utilizarea domiciliului conjugal, un acord privind plata întreținerii pentru soțul care necesită întreținere și un certificat privind hotărârea judecătorească care reglementează exercitarea răspunderii părintești sau un acord privind exercitarea răspunderii părintești în ceea ce privește copiii minori, în cazul în care acest aspect nu a fost deja hotărât de instanțele judecătorești.

11 Cui ar trebui să adresez cererea mea (petiția mea) de divorț/separare legală/anulare a căsătoriei? Ce formalități trebuie respectate și ce acte ar trebui să atașez la cererea mea?

Separarea și divorțul prin acord comun

Separarea și divorțul prin acordul comun al soților sunt solicitate la Oficiul Registrului civil de ambii soți, de comun acord. Cererea trebuie să fie însoțită de următoarele documente:

- a) o listă detaliată a bunurilor comune specificând valoarea acestora sau, în cazul în care soții aleg să împartă bunurile, un acord privind partajarea sau o cerere de redactare a unui astfel de acord;
- b) un certificat privind hotărârea judecătorească prin care se decide exercitarea autorității părintești sau un acord privind exercitarea autorității părintești în ceea ce privește copiii minori, în cazul în care acest aspect nu a fost deja hotărât de instanțele judecătorești;
- c) un acord privind plata întreținerii către soțul care necesită întreținere;
- d) un acord privind utilizarea domiciliului conjugal;
- e) un certificat de acord prenuptțial, în cazul în care acesta există.

Cu excepția cazului în care se specifică altfel în documentele prezentate, se înțelege că acordurile se aplică atât pe perioada procedurilor, cât și în perioada ulterioară.

Procedurile de separare legală sau de divorț prin consimțământ sunt inițiate prin depunerea unei cereri semnate de către soți sau de către reprezentanții acestora la Oficiul Registrului civil. Cererea este depusă împreună cu documentele menționate anterior și un certificat conținând o copie completă a certificatului de căsătorie.

După primirea cererii, grefierul invită soții la o reuniune în cadrul căreia trebuie să verifice dacă sunt îndeplinite cerințele legale prealabile. În cadrul reuniunii, soții sunt informați cu privire la existența serviciilor de mediere familială; în cazul în care soții intenționează în continuare să divorțeze, se analizează acordurile și soții sunt invitați să le modifice, în cazul în care acestea nu protejează în mod corespunzător interesele unuia dintre aceștia sau ale copiilor. În acest scop pot fi efectuate acte juridice și pot fi obținute dovezi. În cazul în care cerințele legale sunt îndeplinite și procedurile menționate mai sus sunt respectate, grefierul aprobă cererea.

În cazul în care se prezintă un acord cu privire la exercitarea autorității părintești asupra copiilor minori, dosarul este înaintat Parchetului de pe lângă instanța de prim grad de jurisdicție care are competența materială pentru circumscripția judiciară în care se află Oficiul Registrului civil, astfel încât acesta să poată emite un aviz privind acordul în termen de 30 de zile.

În cazul în care Parchetul consideră că acordul nu protejează în mod corespunzător interesele minorilor, solicitantii îl pot modifica astfel cum este necesar sau pot depune un nou acord. În cel din urmă caz, acordul va fi retrimis la Parchet. În cazul în care Parchetul consideră că acordul protejează în mod corespunzător interesele minorilor sau în cazul în care soții au modificat acordul astfel cum a indicat acesta, se declară divorțul.

În cazul în care reclamantii nu sunt de acord cu modificările indicate de Parchet și doresc totuși să divorțeze și/sau acordurile transmise nu protejează suficient interesele unuia dintre soți, aprobarea nu va fi acordată și acțiunea de divorț va fi înaintată instanței districtuale în raza căreia este situat Oficiul Registrului civil sesizat.

După ce primește dosarul cauzei, judecătorul analizează acordurile prezentate de soți, invitându-i să le modifice în cazul în care acestea nu protejează interesele unuia dintre aceștia sau ale copiilor lor.

Ulterior, judecătorul va stabili consecințele divorțului cu privire la chestiuni pe care soții nu le-au modificat. În cazul în care oricare dintre acorduri nu protejează suficient interesele oricăruia dintre soți, judecătorul poate, în acest scop și pentru a se ține seama de acordurile propuse, să dispună efectuarea actelor juridice și prezentarea probelor necesare. Atunci când se stabilesc consecințele divorțului, judecătorul ar trebui nu numai să încurajeze, ci și să ia în considerare acordul soților.

Divorțul prin acordul comun al soților se declară în consecință și se înregistrează în registrul corespunzător.

Cererile de separare legală sau de divorț prin acordul comun al soților sunt prezentate instanței, cu condiția ca părțile să nu anexeze niciunul dintre acordurile menționate anterior la acestea.

În acest caz, cererea de divorț se depune în instanță. După primirea cererii, judecătorul analizează acordurile prezentate de soți, invitându-i să le modifice în cazul în care acestea nu protejează interesele unuia dintre aceștia sau ale copiilor lor. Instanța stabilește efectele divorțului cu privire la aspectele care nu au

fost convenite de către soți și poate, în acest scop și pentru a ține seama de acordurile transmise, dispune executarea actelor juridice și prezentarea probelor necesare. Pentru a stabili efectele divorțului, judecătorul ar trebui nu numai să încurajeze, ci și să ia în considerare acordul soților. Divorțul prin acordul comun al soților se declară în consecință și se înregistrează în registrul corespunzător.

Separarea sau divorțul contencios

Cererile de separare sau de divorț contencios sunt prezentate instanței pentru familie și minori (*Juízo de Família e Menores*) sau, în cazul în care nu există o astfel de instanță, instanței civile locale (*Juízo Local Cível*) sau instanței de drept comun (*Juízo de Competência Genérica*) cu competență teritorială.

Competența teritorială este stabilită în funcție de domiciliul sau de reședința solicitantului (persoana care a introdus acțiunea).

Dispozițiile privind divorțul se aplică, *mutatis mutandis*, separării legale.

Separarea legală se încheie cu reconcilierea soților sau cu desfacerea căsătoriei.

Oricare dintre soți poate solicita divorțul contencios din următoarele motive: separarea *de facto* pentru un an complet, o modificare a facultăților mentale ale celuilalt soț care a durat mai mult de un an și care, din cauza gravității sale, compromite posibilitatea vieții comune, absența unuia dintre soți, fără nicio veste, pentru o perioadă de cel puțin un an și alte fapte care, indiferent de culpa soților, dovedesc deteriorarea iremediabilă a raporturilor dintre soți.

Soțul lezat are dreptul de a solicita despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de celălalt soț în temeiul condițiilor generale de răspundere civilă și în fața instanțelor judecătorești ordinare.

Soțul care a intentat o acțiune de divorț pe motivul unei modificări a facultăților mentale ale celuilalt soț trebuie să îl compenseze pe acesta din urmă pentru prejudiciile personale cauzate de desfacerea căsătoriei; cererea în acest sens trebuie să fie introdusă în cadrul procedurilor de divorț.

În cazul în care motivul de divorț este modificarea facultăților mentale ale celuilalt soț care a durat mai mult de un an și care, din cauza gravității sale, compromite posibilitatea unei vieți comune, sau absența unui dintre soți, fără nicio veste, pentru o perioadă de cel puțin un an, numai soțul care invocă modificarea facultăților mentale sau absența celuilalt soț poate introduce cererea de divorț.

În cazul în care soțul care are dreptul să intenteze acțiunea de divorț nu poate face acest lucru, acțiunea poate fi introdusă de către reprezentantul său legal, autorizat de consiliul familial; în cazul în care reprezentantul legal este celălalt soț, acțiunea poate fi formulată, în numele titularului dreptului de a acționa, de orice rudă a acestuia de gradul întâi sau până la gradul al treilea în linie colaterală, cu condiția ca acest lucru să fie, de asemenea, autorizat de consiliul familial.

Dreptul la divorț nu este transferat prin deces, însă moștenitorii legali ai titularului pot continua acțiunea în sensul succesiunii în cazul în care solicitantul decedează în cursul procedurii; acțiunea poate continua cu același scop împotriva moștenitorilor pârâtului.

După ce cererea a fost prezentată, dacă acțiunea poate începe, judecătorul va indica un termen pentru o încercare de reconciliere, iar atât reclamantul, cât și pârâtul vor fi citați să se înfățișeze în persoană.

În cazul în care reconcilierea eșuează, instanța încearcă să determine soții să ajungă la un acord în scopul pronunțării unui divorț prin acord comun; în cazul în care se ajunge la un acord sau soții optează pentru un divorț prin acord comun în orice moment al procesului, procesul va urma cursul respectivului tip de divorț, *mutatis mutandis*.

În cazul în care judecătorul nu poate să obțină acordul soților pentru divorțul sau separarea prin acord comun, acesta va încerca să obțină acordul soților privind întreținerea și reglementarea exercitării răspunderii părintești. Judecătorul va încerca, de asemenea, să obțină acordul soților privind utilizarea domiciliului conjugal în perioada în care acțiunea de divorț este pendinte, dacă este cazul.

În timpul încercării de reconciliere sau în orice alt moment din cursul procedurii, părțile pot conveni asupra divorțului sau asupra separării legale prin acord comun, cu condiția ca toate cerințele prealabile necesare să fie îndeplinite.

În cazul în care acordul uneia dintre părți lipsește sau reconcilierea se dovedește imposibilă, judecătorul dispune ca pârâtul să își prezinte apărarea în termen de 30 de zile; în momentul notificării, pârâtul primește un duplicat al cererii inițiale.

În cazul în care adresa pârâtului nu este cunoscută și toate eforturile prevăzute în dreptul procedural au fost efectuate pentru localizarea acestuia, dovedindu-se fără succes, termenul stabilit pentru reconciliere trebuie să se declare nul și pârâtul este citat prin notificare publică să își prezinte apărarea.

După expirarea termenului de depunere a apărării, procesul urmează termenele procedurale ordinare. În cadrul acestei proceduri, obiectul litigiului este identificat și se anunță temeiul probelor. Ultima ședință de judecată are loc pe parcursul acestui proces, împreună cu prezentarea probelor. La încheierea ședinței de judecată finale, cauza este închisă și trimisă judecătorului, care pronunță o hotărâre în termen de 30 de zile.

Se poate solicita separarea legală printr-o cerere reconvențională, chiar dacă reclamantul a intentat acțiune de divorț; în cazul în care reclamantul a depus cerere de separare juridică, pârâtul poate, de asemenea, să intenteze acțiunea de divorț prin cerere reconvențională. În astfel de cazuri, ar trebui să fie pronunțat divorțul în cazul în care cererea privind acțiunea și cererea reconvențională se aprobă.

Anularea căsătoriei

Anularea căsătoriei nu poate fi invocată în niciun fel de condiții, judiciare sau extrajudiciare, până când aceasta nu este recunoscută printr-o hotărâre într-o acțiune introdusă în mod special în acest scop.

O astfel de acțiune este introdusă în fața instanței pentru familie și minori prin depunerea unei cereri inițiale care, sub forma unui memoriu, identifică părțile, descrie faptele relevante și se încheie cu o solicitare.

Competența legală de a introduce astfel de acțiuni variază în funcție de motivele cererii (*a se vedea răspunsul la întrebarea 8*).

Soții sau oricare dintre rudele lor de gradul întâi sau până la gradul al patrulea în linie colaterală, moștenitorii și părinții adoptivi ai soților și Parchetul au dreptul legal de a introduce sau de a continua o acțiune în anulare întemeiată pe un impediment invalidant. În plus, tutorele sau curatorul părții, în cazul în care aceasta este minoră, are interdicție sau incompetență de a acționa din cauza unei tulburări psihice, precum și primul soț al pârâtului în caz de bigamie pot să inițieze sau să continue o acțiune.

Anularea pe motiv de declarații false poate fi solicitată de soții înșiși sau de orice persoană prejudiciată din cauza căsătoriei. În celelalte cazuri care implică un viciu de consimțământ, acțiunea în anulare poate fi introdusă numai de către soțul care nu și-a dat consimțământul. Cu toate acestea, rudele acestuia din urmă prin căsătorie în linie directă și moștenitorii sau părinții adoptivi pot continua acțiunea în cazul în care solicitantul decedează în cursul procedurii.

Procedura de anulare întemeiată pe viciile de consimțământ poate fi inițiată numai de către soțul care a fost victimă a erorilor sau a constrângerii, însă rudele prin căsătorie în linie directă și moștenitorii săi sau părinții adoptivi pot continua acțiunea în cazul în care solicitantul decedează în cursul procedurii.

Acțiunea în anulare întemeiată pe lipsa martorilor poate fi introdusă numai de Parchet.

Acțiunea în anulare întemeiată pe un impediment invalidant ar trebui să fie prezentată:

- în cazurile în care una dintre părți este minoră, are interdicție sau incompetență de a acționa din cauza unei tulburări psihice sau boli mentale cunoscute, în cazul în care este introdusă de partea incompetentă în termen de șase luni de la data la care aceasta a devenit majoră și interdicția sau incompetența au fost retrase sau boala mentală a încetat; în cazul în care este introdusă de o altă persoană, în termen de trei ani de la încheierea căsătoriei, însă nu după împlinirea vârstei majoratului, după ce interdicția sau incompetența au fost retrase sau boala mentală a încetat;
- în caz de condamnare pentru uciderea soțului uneia dintre părți, în termen de trei ani de la încheierea căsătoriei;
- în celelalte cazuri, în termen de șase luni de la desfacerea căsătoriei.

Numai Parchetul poate introduce acțiunea înainte de desfacerea căsătoriei.

Acțiunea în anulare întemeiată pe existența unei căsătorii anterioare nedesfăcute nu poate fi introdusă sau continuată atunci când sunt pendinte procedurile pentru declararea nulității sau anularea primei căsătorii a unui bigam.

Acțiunea în anulare întemeiată pe un viciu de consimțământ al uneia sau ambelor părți poate fi introdusă numai în termen de trei ani de la încheierea căsătoriei sau, în cazul în care solicitantul nu a avut cunoștința de acesta, în termen de șase luni din momentul în care i se aduce la cunoștință acest lucru.

Acțiunea în anulare întemeiată pe viciile de consimțământ se anulează în cazul în care nu este prezentată în termen de șase luni de la încetarea viciului.

Acțiunea în anulare întemeiată pe lipsa martorilor poate fi introdusă numai în termen de un an de la încheierea căsătoriei.

Certificatul de căsătorie și, eventual (în cazul în care vârsta este motivul cererii), certificatul de naștere al părții în cauză trebuie să însoțească cererea inițială.

După expirarea termenului de depunere a memoriului în apărare, procesul urmează termenele procedurale ordinare menționate anterior.

Anularea este considerată soluționată și căsătoria este considerată valabilă din momentul celebrării acesteia, în cazul în care unul dintre următoarele evenimente are loc înainte ca hotărârea de anulare să devină definitivă și fără drept de apel:

- în cazul în care un minor aflat la o vârstă la care nu se poate căsători confirmă căsătoria sa în fața unui funcționar al Oficiului Registrului civil și a doi martori, după ce a ajuns la vârsta majoratului;
- dacă o persoană fără capacitate juridică sau cu handicap psihic confirmă căsătoria, în termenii de la alineatul precedent, după ce handicapul a încetat sau incapacitatea a fost retrasă sau, în cazul unei boli psihice, după ce persoana care suferă de boala respectivă a confirmat din punct de vedere juridic starea sa de sănătate mentală;
- în cazul în care prima căsătorie a unui bigam este declarată nulă sau a fost anulată;
- în cazul în care lipsa martorilor este cauzată de circumstanțe justificate, precum cele recunoscute de către greșier, cu condiția să nu existe îndoeli cu privire la încheierea căsătoriei.

12 Pot obține asistență judiciară în vederea acoperirii cheltuielilor de judecată?

Da, regimul de asistență juridică gratuită se aplică în toate instanțele, oricare ar fi forma procedurii.

Pentru mai multe informații, a se vedea fișa informativă „Asistența juridică”.

13 Este posibil să atac o hotărâre de divorț/separare legală/anulare a căsătoriei?

Da. Pentru aceste acțiuni există întotdeauna posibilitatea de a introduce o cale de atac.

14 Ce ar trebui să fac pentru ca o hotărâre de divorț/separare legală/anulare a căsătoriei emisă de o instanță în alt stat membru să fie recunoscută în acest stat membru?

Dacă hotărârea în cauză a fost pronunțată într-un stat membru al Uniunii Europene, altul decât Danemarca, aceasta este recunoscută în celelalte state membre, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003.

În cazul în care hotărârea a fost pronunțată în Danemarca, este aplicată o procedură specială de revizuire a unei hotărâri străine.

În acest scop, documentul conținând hotărârea care urmează să fie revizuită este depus împreună cu cererea, iar persoana notificată care a formulat opoziția are la dispoziție 15 zile pentru a prezenta un răspuns. Solicitantul poate răspunde în termen de 10 zile de la notificarea depunerii răspunsului. De îndată ce părțile au depus toate actele de procedură și măsurile considerate esențiale au fost luate, toate documentele sunt furnizate părților și Parchetului, fiecare pentru o perioadă de 15 zile.

Pentru ca hotărârea să fie confirmată:

- nu trebuie să existe îndoeli cu privire la autenticitatea documentului de înregistrare a hotărârii sau la temeinicia hotărârii;
- hotărârea trebuie să fi devenit definitivă în conformitate cu legislația țării în care a fost emisă;
- hotărârea trebuie să provină de la o instanță străină a cărei competență nu a fost contestată ca fiind în încălcarea legii și nu trebuie să implice o chestiune care intră în competența exclusivă a instanțelor portugheze;
- nu trebuie să existe posibilitatea de a invoca apărarea *lis pendens* sau *res judicata* bazată pe o cauză în fața unei instanțe portugheze, cu excepția cazului în care instanța străină a împiedicat deschiderea procedurilor;
- actele referitoare la acțiune trebuie să fi fost comunicate sau notificate în mod corespunzător părâtului, în temeiul legislației țării instanței de origine, iar principiul dreptului la apărare și al protecției egală a părților trebuie să fi fost respectate în cadrul procesului;
- nu trebuie să implice o dispoziție a cărei recunoaștere duce la un rezultat care este vădit incompatibil cu principiile ordinii internaționale publice din Portugalia.

15 Cărei instanțe ar trebui să mă adresez pentru a ataca recunoașterea unei hotărâri de divorț/separare legală/anulare a căsătoriei emisă de o instanță într-un alt stat membru? Ce procedură se aplică în aceste cazuri?

În statele membre ale Uniunii Europene, cu excepția Danemarcei, în cazul în care persoana interesată decide să solicite recunoașterea hotărârii de divorț, de separare legală sau de anulare a căsătoriei, cererea este înaintată instanței de dreptul familiei. Instanța competentă teritorial este stabilită în conformitate cu dreptul intern al statului membru în care a fost introdusă cererea de recunoaștere.

16 Care este legislația în materie de divorț pe care instanța o aplică într-o acțiune de divorț între soți care nu locuiesc în acest stat membru sau care sunt de naționalități diferite?

În conformitate cu normele naționale privind conflictul de legi în materie de divorț și de separare legală, se aplică legislația națională comună a soților. Dacă soții nu au aceeași cetățenie, se aplică legislația aplicabilă la domiciliul lor obișnuit; în lipsa acestuia, se aplică legislația țării cu care este cel mai strâns asociată viața lor de familie.

În cazul în care, cu toate acestea, în timpul căsătoriei intervine o schimbare a legislației aplicabile, doar o împrejurare relevantă la momentul apariției acesteia poate constitui motiv pentru separare sau divorț.

Unde puteți găsi legislația aplicabilă

Dispozițiile Codului civil (*Código Civil*) pot fi consultate la următorul link:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=775&tabela=leis

Dispozițiile Codului de procedură civilă (*Código de Processo Civil*) pot fi consultate la următorul link:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis

Dispozițiile Decretului-lege nr. 272/2001 pot fi consultate la următorul link:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis&so_miolo=

Dispozițiile Codului de stare civilă (*Código do Registo Civil*) pot fi consultate la următorul link:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=682&tabela=leis

Notă finală

Informațiile cuprinse în această fișă sunt de natură generală, nu sunt exhaustive și nu au caracter obligatoriu pentru punctul de contact, Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială, instanțe sau oricare alte persoane. Aceste informații nu au scopul de a înlocui consultarea legislației aplicabile în vigoare.

Această pagină face parte din portalul [Europa ta](#).

Ne-am bucura să primim [feedbackul](#) dumneavoastră cu privire la utilitatea informațiilor furnizate.



This webpage is part of an EU quality network

Ultima actualizare: 03/06/2021

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.